

Sosyal Hayatta İş Ahlakının Önemi

Muhammed Maşuk Doğanay | 0000-0001-7233-0170 | muhammedmasuk@windowslive.com
Erzurum Atatürk Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi, İslami İlimler, Erzurum, Türkiye

Doç. Dr. Adnan Algül | 0000-0002-1052-3548 | adnanalgul47@hotmail.com
Gaziantep Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı, Gaziantep, Türkiye

Öz

Birey ve toplum arasındaki ahlaki bağ, bireyin kişisel gelişimi ve toplumun genel refahı açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, iş ve çalışma alanlarında birey ve toplum ahlakının vurgulanması ve etkin bir şekilde uygulanması hem bireyin hem de toplumun sürdürülebilir bir yaşam kalitesi elde etmesinde önemli rol oynamaktadır. İş ve çalışma hayatında ahlaki değerlerin benimsenmesi, gerçekleştirilen faaliyetlerin daha etkili, verimli ve sürdürülebilir bir biçimde yapılmasına olanak tanımaktadır. Bireylerin işe karşı tutum ve davranışlarını işlerine yansıtması, çalışma ortamında olumlu bir etki etmenin ötesinde, faaliyetlerin daha üst düzeye taşınmasına da katkıda bulunmaktadır. Genel ahlak ilkelerini benimseyen bireyler ve topluluklar, hayatın farklı alanlarında başarı elde ederek toplumun refah ve huzur ortamının oluşturulmasına katkı sağlamaktadırlar. Ahlak ilkelerinin kuşaktan kuşağa aktarılması, toplulukların varlıklarını sürdürmelerine destek olmaktadır. Fedakârlık ve dayanışma gibi ahlaki ilkelerin iş ve çalışma hayatında benimsenmesi, iş ahlakını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Bu çerçevede, ahlak ilkelerinin iş ve çalışma hayatına uygulanmasıyla gerçekleştirilen hizmetler, üretim, danışmanlık, işletme gibi faaliyetlerin iş ve çalışma alanındaki olumlu etkileri üzerine odaklanılmıştır. Bu çabalar, bireylerin ve toplumun ahlaki değerlere uygun bir şekilde hareket etmelerini teşvik ederek, iş dünyasında ve genel hayatta sürdürülebilir başarıyı desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal ahlak, Bireysel ahlak, İş ahlakı, Çalışma ahlakı.

Atıf Bilgisi: Doğanay, Muhammed Maşuk - Algül, Adnan. "Sosyal Hayatta İş Ahlakının Önemi". Akademik Analiz 1 (Aralık 2023), 54-66.

Geliş Tarihi 11/12/2023

Kabul Tarihi 27/12/2023

Yayın Tarihi 31/12/2023

Değerlendirme İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

Etik Beyan Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Taraması Yapıldı – Turnitin

Etik Bildirim akademikanalizdergisi@gmail.com

Çıkar Çatışması Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

The Importance of Work Ethic in Social Life

Muhammed Maşuk Doğanay | 0000-0001-7233-0170 | muhammedmasuk@windowsslive.com
Erzurum Atatürk University, Faculty of Open and Distance Education, Islamic Sciences, Erzurum, Türkiye

Assoc. Dr. Adnan Algül | 0000-0002-1052-3548 | adnanalgul47@hotmail.com
Gaziantep University, Faculty of Theology, Department of Islamic Law, Gaziantep, Türkiye

Abstract

The moral bond between the individual and society is of critical importance for the personal development of the individual and the general well-being of society. Dec. In this context, emphasizing and effectively applying individual and community ethics in business and work fields plays an important role in achieving a sustainable quality of life for both the individual and society. The adoption of moral values in business and working life allows the activities carried out to be carried out in a more effective, efficient and sustainable manner. The reflection of individuals' attitudes and behaviors towards work on their jobs contributes to the transfer of activities to a higher level, beyond having a positive impact on the working environment. Individuals and communities who adopt the principles of general morality contribute to the creation of an environment of prosperity and peace of society by achieving success in different areas of life. The transmission of moral principles from generation to generation supports the communities to maintain their existence. The adoption of moral principles such as altruism and solidarity in business and working life affects business ethics in a positive way. Within this framework, the focus has been on the positive effects of activities such as services, production, consulting, business carried out by applying the principles of morality to business and working life in the field of business and work. For this reason, it is necessary that business ethics should not be independent of the general morality of the individual or society. Business ethics should be assimilated and applied not by the procedures and principles stated in the form of a written text, but by all individuals of the society, from the operating employers to the employees. Business and work ethics should aim not to distinguish individuals and societies from each other, but to evaluate the principle of morality as a whole and to be adopted by all individuals of society.

The basic principles of business and work ethics include the material achievements of the individual, as well as his spiritual personality and all the achievements he has achieved. These principles cover the responsibility that an individual assumes not only towards the employer or employee, but also towards the work that he does. For this reason, the worker or workers should perform their activities in the best possible way to the extent of conditions and opportunities. The expressed principles of business ethics should be disseminated and applied not only to certain individuals or a group, but also among all employees in all institutions and organizations in the field of business and work. Dec. In this context, every employee, employer, institutions, organizations or business sectors has responsibilities and duties towards the community, the state, the universe and the environment they live in, as well as the responsibilities and duties they have towards themselves. By adopting these basic and general values and principles, emphasis is placed on the basic principles of business and work ethics. While focusing on the perfect performance of the work, attention is drawn to the responsibility that the individual's achievements bear not only to the employee or employer, but also to the work performed. The formation of a good and beautiful moral environment increases the commitment and productivity of employees towards the work they do in a workplace. On the contrary, in the opposite case, it is likely that job departures will be observed. In this context, this organic relationship between business ethics and the production of works contributes to the formation of a more positive atmosphere in the workplace by affecting the commitment, motivation and productivity of employees to their jobs. Dec. The adoption of aesthetic values as part of business ethics can increase not only material achievements, but also the spiritual satisfaction of employees and their passion for their work.

The effectiveness of production and activities in the business and labor sector is directly related to the adoption of moral values and principles. The assimilation and adoption of business

ethics make great contributions to the studies carried out. The effectiveness of production and activities in the business and labor sector is directly related to the adoption of moral values and principles. The assimilation and adoption of business ethics make great contributions to the studies carried out.

Business ethics can reduce the economic and time-related transaction costs of the activities related to the studies performed. Attitudes and behaviors held towards work can reduce the costs of supervising and monitoring the work performed. The adoption of business ethics can Deconstruct mutual expectations by ensuring trust and solidarity between individuals working together. Compliance with business ethics can have a positive impact on doing the work done through surrogacy in a more effective way. Business ethics can ensure the responsibility awareness of employees in the business environment and the effective distribution of work. Work ethics can increase the enthusiasm and zeal for work among employees and increase job satisfaction among moral attitudes towards work. Dec.13, Dec.15, dec.16, dec.16, dec. 16, Dec. 16, dec. 16, dec. The application of the principles emphasized by business ethics can minimize mistakes caused by incomplete information, misunderstanding or erroneous rhetoric. The internalization, adoption and application of moral values in the field of work and work by the individual and society makes positive contributions by increasing the quality and efficiency of work. Compliance with moral values and principles in business life can create more effective and healthy working conditions by affecting the business environment in a positive way.

This organic relationship between business ethics and the production of works contributes to the formation of a more positive atmosphere in the workplace by affecting the commitment, motivation and productivity of employees to their jobs. Dec. The adoption of aesthetic values as part of business ethics can increase not only material achievements, but also the spiritual satisfaction of employees and their passion for their work. Since work ethic is in some way connected with the ultimate resurrection of man, it can be stated that the responsibility of the Islamic understanding towards work is effective even after death. These efforts support sustainable success in business and general life by encouraging individuals and society to act in accordance with moral values. It is necessary for an individual and society to continue their activities by complying with certain basic principles and procedures against the work and work that they perform. Compliance with these principles will ensure that the work and work performed will achieve a more efficient and high-quality result.

Keywords: Social ethics, Individual ethics, Business ethics, Work ethics.

Citation: Doğanay, Muhammed Maşuk - Algül, Adnan. "The Importance of Work Ethic in Social Life". Academic Analysis 1 (December 2023), 54-66.

Date of Submission 11/12/2023

Date of Acceptance 27/12/2023

Date of Publication 31/12/2023

Peer-Review Double anonymized - Two External

Ethical Statement It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Plagiarism Checks Yes - Turnitin

Conflicts of Interest akademikanalizdergisi@gmail.com

Complaints The author(s) has no conflict of interest to declare.

Grant Support The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Copyright & License Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0

Giriş

Ahlak, farklı kaynaklarda çeşitli tanımlarla ele alınarak çeşitli ahlak tanımları ortaya konmuştur. Bu tanımlar karşılaştırıldığında, ahlak kelimesinin geniş kapsamlı bir anlam taşıdığı düşünülmektedir. Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre, ahlak kelimesi toplumda yaşayan bireylerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri, güzel ve iyi haller veya huylar olarak ifade edilmektedir.¹

Ahlak, insanın hal ve hareketlerinde, bireyler arasındaki ilişkilerde bireye yön gösteren bir davranış yasası olarak ifade edilmektedir. İş veya çalışma ahlakı konuşulduğunda ise, bireyin ve toplumun iş ve çalışma faaliyetine karşı takındığı hal ve hareketler anlamını taşımaktadır.²

Gazzâlî'nin "İhyâu Ulûmi'd-Dîn" adlı eserinde ahlak tanımını detaylı olarak şu şekilde ele aldığı belirtilmektedir: "Ahlak, nefiste kararlaştırılmış bir heyetten ibarettir ki, insanların fiilleri kolaylıkla o heyetten düşünce ve tefekküre ihtiyaç olmaksızın orada neşet eder."³ Öte yandan, Kâtip Çelebî'nin "Keşfü'z-Zunûn" adlı eserinde ahlak tanımını şu şekilde ifade ettiği kaydedilmiştir: "Ahlak ilmi, faziletler ve reziletler ilmidir ki, nefsi faziletlerle donatma ve kötülüklerden koruma yollarını gösterir."

İslam'daki ahlak anlayışı, insanı geniş kâinatta bulunan ve ibadet eden tüm hayat sahibi, görünen ve görünmeyen akıl sahibi varlıklarla birbirine kardeşlik bağıyla bağlayarak sevgi ve muhabbetle aralarındaki ilişkiyi güçlendirme amacını taşır.⁴ Ahlak, elde edilen bir sıfat olarak kabul edilir ve bireyin yaşamında terbiyevi usullerle insan ruhunun fiilleri üzerindeki yansımalarını içerir.⁵

Genel İş Ahlakı

Bir bireyin ve toplumun, gerçekleştirdiği işe ve çalışmaya karşı belirli temel ilkelere ve usullere riayet ederek faaliyetlerini sürdürmeleri gerekmektedir. Bu prensiplere uyulması, yapılan işin ve çalışmanın daha verimli ve kaliteli bir sonuca ulaşmasını sağlayacaktır.

İş ve çalışma ahlakının belirlenmesi veya açıkça ortaya konması, zor ve karmaşık bir durumdur.⁶ Bu nedenle, iş ahlakının birey veya toplumun genel ahlakından bağımsız olmaması gereklidir. İş ahlakı, yazılı bir metin şeklinde belirtilen usul ve ilkelerle değil,

1 Burcu Can-Gökçe Çatlı Özen, "Kamu ve Özel Sektörde Çalışanların Ahlaki Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Örneği", *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi* 6/1 (2020), 95-122.

2 Mahmud Arslan, "İslâm İş Ahlakının Temelleri ve İbn Haldun'da Ahlak Medeniyet İlişkisi", *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi* 4/1 (2019), 101-128.

3 Mehmet Kenan Şahin, "Dini Açından İş Ahlakı: İnancın İş Ahlakının Sürdürülebilirliğine Katkısı Üzerine", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/2 (Aralık 2010), 443-467.

4 Sorularla Risale, "Said Nursî'de Ahlâk Düşüncesi" (Erişim 10 Aralık 2023).

5 Seyyid Hüseyin Nasr, "İslami Çalışma Ahlakı", *İş Ahlakı Dergisi*, 2/3 (2009), 143-151.

6 Mevlüt Kaya-Semra Çinemre, "Çırakların Dini İnançlarına Göre İş Ahlakı Düzeylerinin İncelenmesi (Ordu İli Örneği)", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (2013), 7-24.

faaliyet gösteren işverenlerden çalışanlara kadar toplumun tüm bireyleri tarafından özümseyip uygulanmalıdır. İş ve çalışma ahlakı, bireyleri ve toplumları birbirinden ayırmayı değil, ahlak ilkesini bir bütün olarak değerlendirmeyi ve toplumun tüm bireyleri tarafından benimsenmeyi amaçlamalıdır.⁷

İş ve çalışma ahlakının temel ilkeleri, bireyin maddi kazanımlarının yanı sıra manevi kişiliğini ve elde ettiği tüm kazanımlarını içerir. Bu ilkeler, bireyin sadece işverene veya çalışana karşı değil, aynı zamanda yaptığı işe karşı da üstlendiği sorumluluğu kapsar. Bu nedenle işçi veya işçiler, faaliyetlerini şartlar ve imkânlar ölçüsünde en iyi şekilde yerine getirmelidirler.⁸ İfade edilen iş ahlakı ilkeleri, yalnızca belirli kişilere veya bir gruba değil, iş ve çalışma alanındaki tüm kurum ve kuruluşlardaki tüm çalışanlar arasında yaygınlaştırılmalı ve uygulanmalıdır.⁹ Bu bağlamda her çalışan, işveren, kurumlar, kuruluşlar veya iş sektörleri, kendilerine karşı sahip oldukları sorumluluklar ve görevlerin yanı sıra yaşadıkları topluluğa, devlete, evrene ve çevreye karşı da sorumluluk ve görevlere sahiptir.¹⁰

Çalışma alanlarında, işte çalışanların en düşük seviyesinden en üst seviyesine kadar, iş ahlakı ilkelerinin ve kurallarının benimsenmesi ve geçerli olabilmesi için tüm bireyler arasında bütünlük sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle bütünlüğün sağlanması, tüm bireyler arasında adaletin sağlanabilmesi ve iş ahlakı ilkelerinin geçerli olabilmesi için önemli bir unsurdur.¹¹ İş ahlakının düşüncede, söz, davranış ve eylemlerde yalnızca çalışanlar arasında değil, aynı zamanda amirler ve yöneticiler tarafından da uygulanması önemli bir etkidir.¹²

1. İş Ahlakının Tarihsel Gelişimi

İş ve çalışma ahlakını içselleştiren ve bu prensipleri eylemlerine yansıtan bir çalışma etiği, tarih boyunca medeniyetlerin veya devletlerin gelişimi ve sürekliliği üzerinde etkili bir faktör ve güç olmuştur.¹³

Bir devletin yükselmesinde sadece askeri gelişimin ötesinde, aynı zamanda güven, doğruluk, sevgi ve saygı gibi ilkelerle desteklenen iş ve çalışma ahlakına yönelik benimsenen tutumlar, bireyler arasındaki fedakârlık ve yardımlaşma gibi duygularla birlikte devletlerin ilerlemesinde önemli bir etken olmuştur.¹⁴ Bu bağlamda, Selçuklular ve Osmanlılar tarafından yönetilen İslam devletleri veya toplulukları da iş ve çalışma ahlakına verilen değerlerin, ilke ve kuralların, gelişme ve güçlü bir devlet olmanın

7 Can-Özen, “Çalışanların Ahlakî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, 95-122.

8 Nasr, “İslami Çalışma Ahlakı”, 143-151.

9 Kaya-Çinemre, “Çirakların Dini İnançlarına Göre İş Ahlakı”, 7-24.

10 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

11 Can-Özen, “Çalışanların Ahlakî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, 95-122.

12 Yozgat Bozok Üniversitesi (YOBÜ), “Berna Yüner İş Ahlakı”, (Erişim 10 Aralık 2023).

13 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

14 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

temel nedenlerinden biri olduğunu göstermektedir.¹⁵

Yunan felsefesinde ve Batı devletlerinde, iş ve çalışma ahlakına verilen önem sadece yazılı metinlerle sınırlı kalmıştır. Batı düşüncesinde, demokrasi, adalet gibi ilkelerin öncelikli olmadığı ve sadece sömürgecilik anlayışına dayalı bir ahlak yapısının benimsendiği belirtilmektedir.¹⁶

İş ve çalışma ahlakına dayalı değerlerin benimsenmemesi sonucunda, dayanışma yerine sadece kâr odaklı, rekabetçi ve küreselci bir anlayış benimsenmiştir. Bu durum, küreselleşmenin etkisiyle topluluklar ve devletler arasında belirgin adaletsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sanayi devrimi ve teknolojik ilerlemelerin iş imkânları, düşük ücretler ve yetersiz çalışma koşullarıyla birleşmesi, gelir dağılımındaki dengesizliğin artmasına yol açmıştır. Bu durum, zenginlerle fakirler arasındaki gelir eşitsizliğini dramatik bir biçimde artırmıştır. Sonuç olarak, gelir dağılımının adil olmaması bireyler ve toplum arasındaki ahlaki değerlerin zarar görmesine ve dengeli bir toplum düzeninin tehdit altında olmasına neden olmuştur. Bu durum, birçok gayri ahlaki durumun ortaya çıkmasına yol açarak toplumda dengesizlik ve sağlıksız bir yapı oluşturmuştur.¹⁷

Sanayi devriminden sonra gelişen teknoloji, birey ve toplumda ahlaki bir boşluğa neden olarak günümüzde iş ve çalışma alanlarını etkilemiştir. Bu durum, birçok işletmenin kâr hedefleri doğrultusunda, çeşitli ahlaki değerleri ihmal etmesi ve bu şekilde toplumun genel ahlaki değerlerine zarar vermesiyle bağlantılıdır.¹⁸

2. İş Ahlakı Kuralları ve İçerikleri

Bireylerin birbirleriyle etkili bir şekilde iç içe yaşayabilmeleri ve etkili bir topluluğun oluşabilmesi için değerler, inançlar, kurallar ve ilkeler arasında uyumun sağlanması önemlidir. Bu nedenle, kurallar ve ilkeler, toplum içinde yerleşik inanç ve değerlere uygun olmalıdır; aksi halde, bireyler arasında ve toplumda yaşamın devamı zor ve zahmetli bir durum olabilir. Bu durum hem bireyler hem de toplum için daha maliyetli bir hale gelecektir.¹⁹

İş ve çalışma alanlarında, doğru ve uygun davranışların belirlenmesi için genel bir anlayışın ortaya konulması gereklidir. Bu bağlamda, iş ve çalışma ahlakına özgü değerler, kurallar ve ilkelerin net bir şekilde ifade edilmesi önemlidir. Bu ilkeler arasında şunlar bulunabilir:

Doğruluk ve dürüstlük, Eşitlik, Adil olma, Tarafsızlık, Sorumluluk bilinci, Hoşgörü, İş ve çalışmaya özen, Tutumluluk, Herkesin hakkına saygı, Fiziki müdahale ile rahatsız

15 Arslan, “İslâm İş Ahlakının Temelleri”, 101-128.

16 Can-Özen, “Çalışanların Ahlakî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, 95-122.

17 Kaya-Çinemre, “Çırakların Dini İnançlarına Göre İş Ahlakı”, 7-24.

18 Can-Özen, “Çalışanların Ahlakî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, 95-122.

19 YOBÜ, “Berna Yüner İş Ahlakı”.

etmeme, Ayrımcılık yapmama, Adam kayırmama, Rüşvet vermemek veya almamak, Çalışanları yıldırmmamak, Görevi ihmal etmemek, Başkalarının emeğini kendine mal etmemek, Bencilik yapmama, Yolsuzluk yapmama, Görev ve yetkileri kötüye kullanmamak, Dalkavukluk yapmama, Kötü söz ve muamelede bulunmamak, Hakaret ve küfür etmemek, Liyakat sahibi olmak

Bu temel değerler ve ilkeler, bireyler tarafından benimsenerek davranışlara uygulandığında, iş ve çalışma alanlarında etik bir çerçeve oluşturarak sağlıklı bir çalışma ortamının sürdürülmesine katkıda bulunabilir.²⁰

Ortaya konulan ahlak kuralları ve değerler, bireyin bizzat kendisini muhatap alsa da nihayetinde toplumun iyileştirilmesini ve düzeltilmesini amaçlamaktadır. Bireylerin ahlaklı olmayan topluluklarını sürdürmeleri ve korumaları düşünülemez.²¹ Benzer şekilde, insanlara yönelik ahlaki çalışmaların ve teorilerin temel hedefi, bireyleri iş ve çalışma alanlarındaki tutumlarıyla ilgili olarak teşvik ederek kaliteli ve verimli bir üretim ortaya koymalarını sağlamaktır.²² Sonuç olarak, ahlaki tercihlerimiz genellikle duygu ve bilgi etrafında şekillenir. Bu nedenle, arkadaşlık, evlilik, iş ve meslek seçimi, şehir seçimi, yeme-içme alışkanlıkları, giyim tarzı gibi toplumsal alanlardaki davranışlarımız, iyilik ve kötülük kavramlarına göre belirlenebilir. Bu bağlamda, ahlaki değerlerin ve ilkelerin bireylere kişisel irade eğitimi aracılığıyla kazandırılması gereklidir, çünkü ahlakın kanun veya polis devleti anlayışıyla topluma zorla kazandırılması mümkün değildir.²³

3. İş Ahlakı Ayrımları

3.1. Adalet

Adalet, toplumun tüm bireylerine karşı tarafsız bir şekilde adil ve hak ettiklerini veremeyi ifade eder. Kur'ân'da da vurgulandığı gibi, bazen yakınlarımıza karşı bile olsa adaleti korumak önemlidir: “Ey iman edenler! Kendinizin veya anne babanızın ve akrabanızın aleyhine bile olsa adaleti ayakta tutun, Allah için şahitlik eden kimseler olun.”²⁴ İşverenlerin, çalışanlara karşı ırkları, cinsiyetleri, dini veya siyasi görüşleri ne olursa olsun adil davranması beklenir.

İş ve çalışma ahlakında, hak ve adalet konularında hiçbir çalışanın ayrıcalıklı bir pozisyonda olmaması esastır. Bu bağlamda, hak ve adaletsiz davranışlarda bulunanlara, yöneticilerden kaynaklanmış olsa da ahlaki olmayan bir muameleye veya uygulamaya izin verilmesi ve mutlak surette itaat edilmeleri doğru değildir; aynı zamanda erdemli bir davranış da değildir. Bu konuda her bireyin sorumluluğu, kendisinden talep edilen işe, çalışmaya veya genel ahlaka uygunluğunu gözeterek değerlendirmektir.²⁵

20 YOBÜ, “Berna Yüner İş Ahlakı”.

21 Harun Çağlayan, “İş Ahlakında İslam İnancının Rolü”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 19 (2018), 70-85.

22 Can-Özen, “Çalışanların Ahlakı Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, 95-122.

23 Can-Özen, “Çalışanların Ahlakı Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, 95-122.

24 Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Nisâ Suresi - 135. Ayet Tefsiri”, (Erişim 14 Kasım 2023).

25 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

3.2. Doğruluk

İş ve çalışma ahlakında önemli bir kavram olan doğruluk-dürüstlük, Kur'ân'da geçen “sana buyurulduğu gibi dosdoğru ol”²⁶ ayetiyle vurgulanmıştır.

Bu ayet, doğruluğun sadece sözlü ifadelerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda niyet, irade ve davranışlarda da geçerli olduğunu belirtir. Doğruluk ilkesi, sadece sözlü ifadelerde değil, aynı zamanda alışverişte, tartıda, ölçüde ve toplum hayatının genelinde doğru eylem ve davranışlara odaklanır.²⁷

Doğruluk ve dürüstlük, bireylerin ve işletmelerin güvenilirliğini ve itibarını korumak için önemli bir temel ilkedir. Bu ilke, iş dünyasında sağlıklı ilişkilerin ve sürdürülebilir bir başarının anahtarı olarak kabul edilir.

3.3. Güven

İş ve çalışma alanında güven duygusu, yapılan işin verimli olması, çalışanlar arasında huzur ve barışın sürdürülmesi için ahlaki ilkelerden özellikle vazgeçilemeyecek bir unsurdur. Bu duygunun, çalışma ve iş hayatında çalışanlar arasında benimsenmesi, iş hayatının başarı ve sürdürülebilirliği için önemli bir etken olarak kabul edilir.²⁸ Güven duygusu, bir ekip veya organizasyon içinde iş birliği, etkileşim ve iletişimi kuvvetlendirir. Çalışanlar arasında güvenin olması, açık iletişimi teşvik eder, motivasyonu artırır ve birlikte çalışma kültürünü olumlu yönde etkiler. Bu nedenle, iş yerlerinde güven duygusunun oluşturulması ve sürdürülmesi, sağlıklı bir çalışma ortamının temelini oluşturur ve iş performansını artırabilir.

3.4. İhlas

İş alanında işverenin veya çalışanın iyi niyeti, samimiyeti ve fedakârlığı, işin kalitesini ve verimini artırmada önemli bir ahlak ilkesini temsil eder. İhlas ve sadakatin, günlük çalışmalar üzerinde çalışanın verimine olumlu etki ettiği gibi, işin verimini daha yüksek standartlara çıkarmak açısından da katkı sağlar.²⁹ İyi niyet, samimiyet ve fedakârlık, iş ortamında güvenin oluşturulmasına yardımcı olur. İşverenin ve çalışanın birbirlerine karşı duydukları güven, ekip çalışmasını destekler ve iş süreçlerinin daha etkili bir şekilde yürütülmesine olanak tanır. Bu değerler, çalışanların motivasyonunu artırarak iş memnuniyetini ve bağlılığını güçlendirebilir, böylece işin genel verimliliğini olumlu yönde etkiler.

3.5. İhsan

Kişinin herhangi bir yükümlülüğü olmadan veya bağlılık beklenmeden, başkalarına faydalı işlerde ve davranışlarda bulunması, ahlaki bir duygu, davranış ve ilkenin ifa-

26 Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Hud Suresi - 112. Ayet Tefsiri”, (Erişim 14 Kasım 2023).

27 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

28 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

29 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

desidir. İdareciler veya yöneticiler ile çalışanlar arasındaki ikili ilişkilerde karşılıksız olarak yapılan iyilik, her zaman sevgi ve saygının pekiştirilmesine katkıda bulunur. Karşılıksız ihsan, bireyler arasında veya iş alanında üretimin veya işin kalitesinin artmasına önemli katkılar sağlar.³⁰

Bu ilke, bireylerin birbirlerine duydukları saygı ve sevginin özünde yatmaktadır. Karşılıksız iyilik ve fedakârlık, bir iş ortamında olumlu ilişkilerin kurulmasına ve sürdürülmesine yardımcı olabilir, böylece ekip çalışması ve iş birliği güçlenir. Bu durum, genel olarak iş ortamının daha pozitif ve verimli olmasına katkı sağlar.

3.6. Takva

Dünyevi hazlar ve zevklerle dolu bir karakter anlayışı yerine, saygı ve takva ekseninde oluşan, yaratılan varlıklara karşı merhameti, sosyal ilişkilerde doğruluk, dürüstlük ve güvenilirliği esas alan, karşılık veya menfaat beklemeden sevgi ve fedakârlığı, ihlas ve iyi niyeti öne çıkaran evrensel bir ahlak sistemi kurmaktır.³¹ Bu anlayış, bireyin dünya hayatında sadece kendi haz ve zevklerine odaklanmak yerine, insan ilişkilerinde saygı, doğruluk, fedakârlık ve merhametin temel alındığı bir ahlaki çerçeveyi benimsemeyi hedefler. Bu evrensel ahlak sistemi, insanların birbirlerine karşı duyarlı, adil ve sevgi dolu bir tutum içinde birleşmelerine katkıda bulunabilir.

4. İş Ahlakını Gerekli Kılan Unsurlar

İş ve çalışma ahlakının gerekliliğini belirleyen unsurlar, toplumların kendi varlıklarını maddi ve manevi açıdan sağlıklı bir biçimde sürdürebilmesi için etkin bir ahlaki anlayışa duydukları ihtiyacı yansıtmaktadır.³² Çalışma ahlakı, sadece bireylerin değil, aynı zamanda toplumun genel dengesinin sağlanması açısından da önemli faydalar sunmaktadır.³³ Bu nedenle, iş dünyasında ahlaki ilkelerden sapma veya bunları ihmal etme, toplum hayatının düzenini tehdit ederek toplumun ifsadına neden olabilir.³⁴ Sosyal yaşamın her aşamasında, bireyin konumu ve vazifesi ne olursa olsun, doğruluk esasına göre yaşaması ve dürüstlüğe önem vermesi gereklidir.³⁵

İş hayatında karşılıklı güven duygusuna dayalı iş paylaşımı ve iş dayanışması gerçekleştirilerek toplumda sosyo-ekonomik denge sağlanmalıdır.³⁶ Ekonomik açıdan işveren ve çalışan arasındaki mesuliyete ve adalete dayanan sürdürülebilir bir sözleşme ile toplumun refahı desteklenmelidir. Sözleşme şartlarına sadakat gösterilmesi, temel değerlere ve ilkelerine uyulması iş ahlakı açısından önemlidir. İşverenin ve çalışanın, sözleşmede belirtilen tüm şartlara uyum sağlaması, adil muamelede bulunması iş

30 Şahin, "Dini Açıdan İş Ahlakı", 443-467.

31 Şahin, "Dini Açıdan İş Ahlakı", 443-467.

32 Çağlayan, "İş Ahlakında İslam İnancının Rolü", 70-85.

33 Arslan, "İslâm İş Ahlakının Temelleri", 101-128.

34 Can-Özen, "Çalışanların Ahlakî Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma", 95-122.

35 Şahin, "Dini Açıdan İş Ahlakı", 443-467.

36 Kaya-Çinemre, "Çırakların Dini İnançlarına Göre İş Ahlakı", 7-24.

ahlakının artmasına katkı sağlar.³⁷

Bu temel esaslara ek olarak, toplumun daha huzurlu bir yaşamı idame ettirmesi için şu değerler ve ilkeler benimsenmelidir:

- Doğruluk
- İtimat
- Sevgi-Saygı
- Adalet
- Denetim
- İş barışı
- Cesaret
- Çevre bilinci
- Sorumluluk sahibi olmak
- Tevazu
- Diğerkâmlık
- Akı kullanma (güzel amaçlar için)
- Etkileşim
- Birliktelik
- Dürüstlük
- Merhamet

Bu temel ve genel değerler ile ilkeler benimsenerek, iş ve çalışma ahlakının temel esaslarına vurgu yapılır. İşin mükemmel bir şekilde yapılmasına odaklanırken, bireyin kazanımlarının sadece çalışana veya işverene karşı değil, yapılan işin kendisine taşıdığı mesuliyete dikkat çekilir.³⁸

Güzel ve kaliteli bir eser üretmek, üretenin yaptığı işe ve çalışmaya duyduğu muhabbetle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, çalışmanın ahlaki yönü ile estetik yönü iç içe geçer; erdem ve fazilet öne çıkar.

Bu tür bir eser, sadece zahiri anlamda değil, aynı zamanda içindeki tazeleyici coşkusu ve şevkiyle yaptığı işe sirayet ederek ruhu asilleştirir.³⁹ İyi ve güzel bir ahlak ortamının oluşması, bir işyerinde çalışanların yaptıkları işe karşı bağlılıklarını ve verimliliklerini artırır. Tersine durumda ise işten ayrılmaların görülmesi muhtemeldir.⁴⁰ Bu bağlamda, iş ahlakı ve eser üretimi arasındaki bu organik ilişki, çalışanların işlerine olan bağlılıklarını, motivasyonlarını ve verimliliklerini etkileyerek işyerinde daha olumlu bir atmosferin oluşmasına katkı sağlar. Estetik değerlerin, iş ahlakının bir parçası olarak benimsenmesi, sadece maddi başarıları değil, aynı zamanda çalışanların ruhsal

37 Nasr, İslami Çalışma Ahlakı”, 143-151.

38 Nasr, İslami Çalışma Ahlakı”, 143-151.

39 Nasr, İslami Çalışma Ahlakı”, 143-151.

40 Şahin, “Dini Açıdan İş Ahlakı”, 443-467.

memnuniyetini ve işlerine olan tutkularını da artırabilir.

5. İş Ahlakının İşlevleri

İş ve çalışma sektöründeki üretim ve faaliyetlerin etkinliği, ahlak değerleri ve ilkelere benimsenmesiyle doğrudan ilişkilidir. İş ahlakının özümsemi ve benimsenmesi, yapılan çalışmalara büyük katkılar sağlar. İş ahlakının genel işlevleri şunlardır:

Maliyet Azaltma: İş ahlakı, yapılan çalışmalara ait faaliyetlerin iktisadi ve zaman açısından işlem maliyetlerini azaltabilir.

Denetleme Maliyetlerinin Azalması: İşe karşı tutulan tutum ve davranışlar, yapılan işi denetleme ve gözetleme maliyetlerini azaltabilir.

Güven ve Dayanışma: İş ahlakının benimsenmesi, beraber çalışan bireyler arasında güven ve dayanışmayı sağlayarak karşılıklı beklentileri düzene sokabilir.

Etkili İş Yürütme: İş ahlakına uyulması, vekâlet yoluyla yapılan işlerin daha etkili bir şekilde yapılmasına olumlu yönde etki edebilir.

Sorumluluk Bilinci: İş ahlakı, iş ortamında çalışanların sorumluluk bilincini etkin bir şekilde iş dağılımını sağlayabilir.

Çalışanların İş Tatmini: İş ahlakı, işe karşı olan ahlaki tutumlar arasında çalışanlar arasında işe karşı şevk ve gayretin artmasına ve iş tatminini artırabilir.

Hata Azaltma: İş ahlakının vurguladığı ilkelerin uygulanması, eksik bilgi, yanlış anlaşılma veya hatalı söylemlerden kaynaklanan hataları en aza indirebilir.

İş ve çalışma alanındaki ahlaki değerlerin birey ve toplum tarafından içselleştirilmesi, benimsenmesi ve uygulanması, işin kalitesini ve verimini artırarak olumlu katkılar sağlar. İş hayatında ahlaki değerlere ve ilkelerine uyulması, iş ortamını olumlu bir şekilde etkileyerek daha etkin ve sağlıklı çalışma şartları oluşturabilir.

Sonuç

İş ahlakı, genel ahlaktan bağımsız düşünülemez ve sürdürülebilir bir toplum için kritik bir öneme sahiptir. Toplulukların kültürleri ve gelecekleri, iş ahlakı eksik veya zayıf ise uzun süreli bir şekilde sürdürülemez. İnsanlar, sosyal bireyler olarak, başkalarına yönelik tutum ve düşüncelerinden ziyade kendi tutum ve tavırlarıyla etkileşimde bulundukları bir ortamda faaliyet gösterirler. Sosyal psikologlar ve araştırmacılar, insan davranışlarının doğuştan gelmediğini, yaşantının bir sonucu olarak şekillendiğini ve bireylerin olaylara veya durumlara karşı tutumlarını oluşturan bir süreç olduğunu belirtmektedir.

İş ve çalışma alanlarında, iş performansını olumlu yönde etkileyen faktörlerden biri de ortama aidiyet ve güven duygusudur. Bu nedenle iş ve çalışma ahlakı ilke ve ku-

rallarının sadece var olması değil, aynı zamanda uygulanması da önemlidir. Ahlakın kişisel iradeye dayandığı ve eğitilip benimsenmesi gerektiği unutulmamalıdır. Ahlak, kanunlar ve yasalarla öğretilip uygulatılması güç bir kavramdır; bu nedenle kişisel gelişim ve eğitimle kazanılmalıdır.

İş ahlakı, sadece genel ahlak ilkelerini değil, aynı zamanda iş dünyasında etik ve sorumlulukları içermelidir. İş ahlakı, bir yönüyle insanın nihai dirilişiyle bağlantılı olduğu için, İslami anlayışın işe karşı sorumluluğunun ölümden sonra da etkili olduğu belirtilebilir.

Ahiret inancına sahip bireyler veya toplumlar, ölümden sonra da hayatın devam edeceği ve yapılan her eylemden sorumlu olunacağı inancıyla ahlaki davranışları düzenlerler. İman sahibi bireyler, işlerini Allah'ın belirlediği esaslara göre uygulamalı ve İslami ahlakı özümsemiş bir çalışma anlayışına sahip olmalıdırlar.

Kaynaklar

- Arslan, Mahmud. “İslâm İş Ahlakının Temelleri ve İbn Haldun’da Ahlak Medeniyet İlişkisi”. *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi* 4/1 (2019), 101-128.
- Can, Burcu - Özen, Gökçe Çatlı. “Kamu ve Özel Sektörde Çalışanların Ahlaki Tutum ve Davranışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: İstanbul Örneği”. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi* 6/1 (2020), 95-122.
- Çağlayan, Harun. “İş Ahlakında İslam İnancının Rolü”. *Toplum Bilimleri Dergisi* 19 (2018), 70-85.
- DİB, “Diyanet İşleri Başkanlığı”. Erişim 14 Kasım 2023. <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/>.
- Kaya, Mevlüt - Çinemre, Semra. “Çırakların Dini İnançlarına Göre İş Ahlakı Düzeylerinin İncelenmesi (Ordu İli Örneği)”. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (2013), 7-24.
- Nasr, Seyyid Hüseyin. “İslami Çalışma Ahlakı”. *İş Ahlâkı Dergisi* 2/3 (2009), 143-151.
- Sorularla Risale. “Said Nursî’de Ahlâk Düşüncesi”. Erişim 10 Aralık 2023. <https://sorularlarisale.com/makale/said-nurside-ahlak-dusuncesi>.
- Şahin, Mehmet Kenan. “Dini Açıdan İş Ahlakı: İnancın İş Ahlakının Sürdürülebilirliğine Katkısı Üzerine”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14/2 (Aralık 2010), 443-467.
- YOBÜ, Yozgat Bozok Üniversitesi. “Berna Yüner İş Ahlakı”. Erişim 10 Aralık 2023. <https://bozok.edu.tr/Dosya/a462fb41-8.pdf>.